

İktisadın önemli alanlarından bir diğeri de, makroekonomik konulardır. Toplumun, devletin ve dış âlemin ekonomik davranışlarının açıklamaya çalışıldığı makroekonomide, önemli başlıklar bulunmaktadır. Bu bölümde büyüme, tam istihdam, fiyat istikrarı, tüketim, tasarruf, yatırım ve ödemeler bilançosu gibi temel kavramlar anlatılmıştır. Söz konusu kavramların açıklanması, diğer bölümlerin anlaşılması için zemin oluşturmaktadır.

10.1. MAKROEKONOMİ

Ekonomik değişkenleri toplamsal yani bir bütün olarak analiz eden makroekonomi, iktisadın önemli bir alt dalıdır. "1752 yılında David Hume tarafından yazılan "Ticaret Dengesi Üzerine" adlı kitap, makro iktisat alanında yazılan ilke eser olma özelliği taşımaktadır". Hume, eserinde para arzı, ticaret dengesi ve fiyatlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir (Komisyon (b), 2015: 4). Klasik dönemde (makroekonominin bilim haline gelmesinden önce), bir takım makro analizlerin yapıldığı görülmektedir. İktisadı bir bilim haline getiren ve klasik iktisatçıların da öncüsü sayılan Adam Smith'in ünlü eseri "Ulusların Zenginliği"ndeki görüşleri, "nüfus sorununu" inceleyen Maltus'un fikirleri ve "Miktar Teorisi" temel olarak makro analizleri de yansıtmaktadır. Ancak, bu çalışmalarda bağımsız bir makroekonomi disiplininin bahsedilememektedir (Paya, 1997: 5).

Keynes öncesi ekonomik görüşleri yansıtan Klasik Görüş, "görünmez el" kavramı ve "Bırakın yapsınlar bırakın geçsinler" görüşü ile piyasaların müdahale olmadan kendiliğinden dengeye gelebileceğini ortaya koymaktadır. Böylece aktif bir makroekonomik politikaların hiçbir yararının olmadığı, vurgulanmıştır. Ancak, 1929 yılında ABD'de ortaya çıkan ve 1930'lu yılların ikinci yarısına kadar devam ederek, tüm dünyayı etkisi altına alan Büyük Buhran, Klasik İktisadi Görüş'e ve "görünmez el" felsefesine büyük bir darbe vurmuştur (Ardıç, 2011: 26-27).

1930'lu yıllarda, Klasik İktisadın görüşlerinin işe yaramadığı görülmüştür. Büyük Buhranı inceleyen J. M. Keynes, 1936 yılında "İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi" adlı bir eser yazmıştır. Bu eserde, krizden çıkmak için ekonomiye devletin müdahale edilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bu eseri ve

görüleriyle Keynes, makroekonomiyi bir bilim haline getirmiştir. Makroekonomi, halen ekonominin en tartışılan ve sürekli geliştirilen alanlarından birisidir (Yıldırım vd., 2013: 9-10).

Önemli Bilgi

Genelde makroekonomi teorisinin temel ilgi alanları, kısa dönemli dalgalanmalar ve uzun dönemli üretim (büyüme)'dir.

10.2. MAKROEKONOMİNİN TEMEL KAVRAMLARI

Makroekonominin genel anlamda ilgi alanına; üretim artışı anlamına gelen ekonomik büyüme, toplam talep, toplam arz, enflasyon, işsizlik, döviz kuru, para arzı, para talebi, faiz oranı, cari açık, yatırım, tüketim, ithalat, ihracat gibi konular girmektedir. Aşağıda, en temel makroekonomik kavramlar kısaca tanımlanmıştır. Bu kavramlardan en önemlileri de, başlı başına birer bölüm olarak anlatılmıştır.

10.2.1. Büyüme ve Kalkınma

Büyüme, bir ülkenin üretim kapasitesindeki artış anlamına gelmektedir. Ayrıca, refah artışı da büyümeyi ifade etmektedir. Bu bağlamda, bir ekonomide belli bir dönemde üretilen mal ve hizmet miktarındaki artışa büyüme denilmektedir. Bir ekonomide belli bir dönemde, kişi başına düşen reel milli gelir artışı da ekonomik büyüme olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan büyüme, ölçülebilir bir kavramdır (Komisyon (c), 2006: 83).

Kalkınma, ekonomik büyümeden farklı bir kavramdır. Bir ülkenin kalkınabilmesi için, büyüme ön koşul niteliğindedir. Bir başka ifadeyle, büyüme olmadan kalkınma olmamaktadır. Ekonomik kalkınma, üretim artışının yanı sıra sosyal, kültürel ve politika alanlarda yaşanan yapısal değişim sürecidir. Diğer bir deyişle ülkenin kalkınabilmesi için, zamanla toplumun yaşam biçiminin ve kalitesinin değişmesi gerekmektedir. Bu yüzden kalkınma, uzun süreli bir olgudur. Türkiye, büyüyen ve kalkınma yolunda ilerleyen bir ekonomidir (Berber, 2006: 2-9).

10.2.2. İşsizlik (Tam İstihdam)

Tam istihdam, bir ekonomide mevcut olan tüm üretim faktörlerinin tam olarak kullanılmasıdır. Ancak uygulamada tam istihdam, üretim faktörlerinden sadece emek üzerinden tanımlanmaktadır. Bununla beraber, tam istihdamı toplam işgücünün hepsinin istihdam edilmesi gibi bir durum olarak düşünmek yanlış olacaktır. Geçici veya yapısal unsurların da göz önünde tutularak makul iş-

sizliğin olduğu bir istihdam düzeyi, tam istihdam durumu olarak kabul edilmek-

tedir. "Tam istihdamın gerçekleştiği ekonomide; mevcut çalışma koşullarında ve cari ücret düzeyinde çalışmak isteyen tüm emek sahiplerinin iş bulabildiği gibi, üretilen mevcut sermaye malları stoku ve tabiat faktörü de tamamen üretime kullanış durumdadır. Böylece, ekonominin mevcut üretim potansiyelinden tamamen yararlanılmakta ve atıl kapasite bulunmamaktadır" (www.ekodialog.com). "Tam istihdamın sağlanması ve sürdürülmesi, ancak istihdam hacminin devamlı olarak genişletilmesiyle mümkündür. Tam istihdamın sürdürülmesi için yapılan yatırımlar, ülkenin sermaye donanımını devamlı olarak artırmaktadır" (www.agri.ankara.edu.tr).

10.2.3. Fiyat İstikrarı (Enflasyon)

Fiyat istikrarı, genel bir tanım çerçevesinde, insanların yatırım, tüketim ve tasarrufla yönelik kararlarında dikkate almaya gerek duymadıkları ölçüde düşük bir enflasyon oranını ifade etmektedir. Fiyatlar genel seviyesinin istikrarı, paranın değerinin korunması ile özdeşdir. Fiyat istikrarı, tüketici fiyat veya geçimci fiyat endeksleriyle ölçülmektedir. Fiyatların istikrarlı olması, fiyatların hiç değişmemesi anlamına gelmemekte, fakat genel fiyat seviyesindeki uzun süreli artış (enflasyon) veya düşüş (deflasyon) eğiliminin önlenmesi anlamına gelmektedir. Merkez Bankası'nın temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Enflasyon, bir ekonomide fiyatlar genel düzeyinde gözlenen sürekli artıştır. Talebin arzdan daha fazla olduğu durumda olabileceği gibi, maliyet itişli baskılar da enflasyona neden olmaktadır. Deflasyon, bir ekonomide fiyatlar genel düzeyinde gözlenen sürekli azalıştır (TCMB, 2004).

10.2.4. Ödemeler Bilançosu Dengesi

Ödemeler bilançosu, bir ülkede yerleşik kişilerin belirli bir dönem boyunca yabancı ülkede yerleşik kişilerle yaptıkları tüm ekonomik işlemlerin sonucunu gösteren sistematik bir kayıt biçiminde tanımlanmaktadır. Ödemeler bilançosu stok değil, akım değişkendir.⁷ Milli gelir, çalışma düzeyi, kalkınma hızı, döviz kurları, enflasyon oranı, gelir dağılımı, istihdam ve dış borçlar gibi birçok temel ekonomik değişken dış ödemeler dengesi ile ilişki içerisinde.

⁷ Akım değişkeni: Değeri zamana bağlı olan değişkendir. Bu değişkenin değerinin tespiti için belli bir zaman döneminin geçmesi gerekmektedir. Tüketim, üretim, gelir, ihracat akım değişkenlere örnek oluşturmaktadır.

⁸ Stok değişkeni: Değeri zamanla bağlı olmayan değişkendir. Bu tür değişkenlerin değeri zamanı durdursak dahi bilinmektedir. Nüfus, boy, kilo, borç ve para stok değişkenlere örnek oluşturmaktadır.

10.3.1. Merkantilistler

Merkantilizm, Avrupa'da Orta Çağ ile Fizyokratlar arasında gerçekleşen, 1500-1800 arasında etkili olan iktisadi düşünce akımıdır. Merkantilizm, rönesans, reform ve coğrafi keşifler sonucu oluşan yeni dünyanın ekonomik hayata yansması şeklinde ifade edilmektedir. Bu akımın temsilcileri arasında Petty, Cantillon, Bodin, Colbert, Thomas Mun ve Antonia Serra gibi düşünürler yer almaktadır. Merkantilizmin öne çıkan görüşleri, şu şekildedir (Kazgan, 1997: 35):

- ✓ Altın, gümüş ve değerli madenler ülkenin zenginliğinin göstergesidir. Değerli madenler, bir ülkenin siyasi ve ekonomik gücünün başlıca kaynağıdır.
- ✓ Ekonomik faaliyetlerin amacı, ulusal zenginliğin artırılmasıdır.
- ✓ Deniz ticaret filoları kurulmalıdır. Sömürgeleşme faaliyetleri, ülke için önemlidir. Nüfus artışı teşvik edilmektedir.
- ✓ Devlet, ekonomiyi müdahale etmelidir. Korumacı politikalar uygulanmalıdır. İhracat artırılmalı, hammadde ihracatı ise yasaklanmalıdır.
- ✓ Üretim, tüketimden fazla olmalıdır. Üretim fazlası, ihraç edilecektir.
- ✓ Hammadde ve nitelikli işgücü ithalatı serbestleştirilmeli, diğer ithalatlar kısıtlanmalıdır. Çünkü ithalat, bir ülkeden değerli maden çıkışı anlamına gelmektedir.
- ✓ Dünya zenginliği sabittir. O yüzden bir ülkenin zenginleşmesi, başka bir ülkenin fakirleşmesine bağlıdır.

Önemli Bilgi

Ülkeler sürekli ticaret fazlası verince, o ülkede para bollaşmakta ve enflasyon artmaktadır. Diğer taraftan, sürekli ticaret fazlası veren ülke zenginleşirken, diğeri fakirleşmektedir. Böyle bir durumda, ticarete aksamlar yaşanmaktadır. Her iki durum, Merkantilizmin eleştirilmesi-ne ve bu görüşün çöküşüne yol açmıştır (Komisyon (dl), 2013: 3).

10.3.2. Fizyokratlar

Fizyokrasi, doğanın egemenliği anlamına gelmektedir. Bu yaklaşımda, zenginliğin kaynağı para değil, doğadır. Fizyokrasi, Merkantilizme tepki olarak 18. YY'de Fransa'da doğmuştur. Bu akımın temsilcileri arasında Quesnay, Turgot, Mirabeau, Nemours ve Gournay gibi düşünürler yer almaktadır. Fizyokratların öne çıkan görüşleri, şu şekildedir (Savaş, 1999: 225-256):

Ekonomik sistem, doğal düzen (kurallar) içinde işlemelidir. Bu anlamda, ekonomiyi devlet müdahale etmemelidir. Doğal düzen, ilahi bir düzendir. Söz konusu düzene göre, üretici ve tüketiciler kendi çıkarlarına göre hareket etmelidirler.

Ticaret ve sanayi verimsiz sektörlerdir, verimli olan tek sektör ise, tarımdır. Tarım, tüketimden çok üretimi artırmaktadır. Bu durumda, net hasıla ortaya çıkmaktadır.

Tek vergi sistemini savunmaktadırlar. Vergi, sadece tarımdan alınmalıdır.

Dış ticaretin serbest olması gerektiği üzerinde durmaktadırlar. İhracat, tarım ürünlerine dayanmalıdır. Sermaye, sadece tarımsal yatırımda kullanılmalıdır.

En iyi yönetim şekli krallıktır. Ancak krallık monarşik anlamda değil, düzeni sağlayıcı krallıktır. "Laissez faire laissez passer"i (bırakın yapsınlar bırakın geçsinler) savunurlar. Devlet, sadece güvenlik ve adalet gibi toplumun temel ihtiyaçlarıyla ilgilenmelidir.

Özel mülkiyet korunmalıdır. Bu, doğal düzenin devamı için gereklidir.

Büyüme ve kalkınma gibi konular bu yaklaşımda oldukça önemli konulardandır.

Fizyokratlar, genel denge analizinin ve girdi-çıkı tablosunun öncüleridir.

Önemli Bilgi

10.3.3. Klasik Yaklaşım

Klasik Yaklaşım, kendisinden önce gelişen Fizyokratlar'dan oldukça etkilennmiştir. Özellikle, doğal düzen ve ekonominin serbestliği görüşü Klasik İktisadın temellerini oluşturmıştır. Bu görüşün kurumsal anlamda ortaya çıkışı, Adam Smith tarafından 1776 yılında yazılan "Ulusların Zenginliği" isimli eserin yayımlanmasına dayanmaktadır. Eser'deki görüşler Klasik İktisadın temelleri olarak kabul edilmiş ve sürekli geliştirilmiştir. Bu akımın temsilcileri arasında Malthus, Ricardo, Mill, Say ve Senior gibi düşünürler yer almaktadır. Klasiklerin öne çıkan görüşleri, şu şekildedir (Kazgan, 1997: 61-100):

- ✓ Arz yanlı bir görüştür. Say Yasası (Her arz kendi talebini yaratır) geçerlidir.
- ✓ Ekonomide görünmez el sistemi işlemektedir. Tüm karar birimleri kendi çıkarını gözeterek şekilde davrandığında, ekonomik hayat sürekli istikrar içinde kalacaktır.

Ödemeler dengesi dört ana hesaptan oluşmaktadır. Bu hesaplar sırasıyla Cari işlemler hesabı, sermaye ve finans hesabı, resmi rezervler hesabı ile bakiye hata noksan hesabı. Ödemeler bilançosu dengesi, ait olduğu yıl içindeki otomatik işlemlerin toplam alacak ve toplam borçlarının birbirine eşit olmasıdır. Buna göre, toplam borçlu işlemlerin toplam alacaklı işlemlerden büyük olması durumunda, ödemeler bilançosu açığı; ters durumda da, ödemeler bilançosu fazlası gerçekleşmektedir (www2.aku.edu.tr).

Önemli Bilgi

Ekonomik istikrar, ekonomik faaliyetlerde dalgalama ve aşırı genişleme gibi ciddi bir dalgalanmanın yaşanmaması durumunu ifade etmez. Ekonomik istikrar, iç ve dış istikrar diye ikiye ayrılır. İç istikrar, istihdam ve fiyat istikrarının bir arada olması durumu, dış istikrar, ödemeler bilançosunun dengede olması da dış istikrarı ifade etmez (Karabacak, 2000: 50).

10.2.5. Gelir Dağılımı

Gelir, kişi veya grupların belirli bir zamanda elde ettikleri parasal getiri olarak tanımlanmaktadır. Geniş anlamda bakılırsa, ekonomik birimlere yapılan parasal ve nesnel aktarımlar da gelir kavramının içine girmektedir. Ülke gelirinin kişi ve gruplar arasında paylaşılmasını belirleyen toplumsal ilişkiler bütünü ise gelir dağılımı oluşturmaktadır ve bu ilişkiler neticesinde kişilerin ve grupların elde ettiği gelire de gelir dağılımı denilmektedir (Özdede, 2012).

Gelir dağılımı, bir ülkede üretilen mal ve hizmetlerin toplumun farklı kesimlerinde nasıl bölüştüğüne gösteren bir kavramdır. Bu bölüşüm, kişiler arasındaki bölüşüm, faktörler arasındaki bölüşüm, bölgeler arasındaki bölüşüm ve sektörler arasındaki bölüşüm olarak farklı açılardan incelenmektedir. Bir ülkede gelir dağılımının adaletli olup olmadığının ölçütü, Gini katsayısıdır. (0-1) arasındadır. Adaleti ise 0'a yakındır.

Denimarka, İsveç, Norveç, en adaletli gelir dağılımı. En az adaletli ise Türkiye. Gini katsayısı 2019'da 0,41.

10.2.6. Tüketim

"Toplumdaki tüm bireylerin, doğrudan doğruya ihtiyaçlarını karşılayan mal ve hizmetleri kullanma eylemine tüketim denilmektedir. Tüketim harcamaları, bu eylemi gerçekleştirebilmek için yapılan parasal ödemelerin toplamından oluşmaktadır" (www.ekodialog.com). Tüketim; kullanılabilir gelir, servet, beklentiler ve demografik unsurlar tarafından etkilenmektedir.

10.2.7. Yatırım

"Mal ve hizmet üretilebilmesi için gereken, yeni veya ek üretim tesislerinin kurulması ile envanterlere (stoklara) yapılan ilavelere yatırım denilmektedir.

Yatırım harcamaları ise, bu işlerin gerçekleştirilmesi için yapılan ödemeleri ifade etmektedir" (www.ekodialog.com). Sermaye stokuna ilave anlamına gelen yatırımlar, ekonominin hem talep yönünü hem de arz yönünü etkilemektedir. Bu açıdan, arz ve talep üzerindeki etkiler aracılığıyla ülke ekonomisine büyük katkılar sunmaktadır. Yatırımdaki dalgalanmalar, ekonomik faaliyetler üzerinde önemli etkilere sahiptir ve uzun dönemli ekonomik büyümeyi etkilemektedir (Düzgün, 2008: 189).

10.2.8. Tasarruf

Gelirin harcanmayan kısmına tasarruf denilmektedir. Geleneksel iktisat teorisinde tasarruf, önemli bir değişkendir. Özellikle, gelişmekte olan ülkelerin tasarruf açığı sorununu yaşaması ve bu açığın giderilememesi, ekonomik yaşamın diğer tüm alanlarını olumsuz etkilemektedir. Nitekim, düşük gelir düzeyinin yol açtığı tasarruf azlığı, yatırımların az olmasına ve diğer gelir düzeyinin, üretimin, milli gelirin ve tekrar tasarrufun yetersiz kalmasına yol açmaktadır. Bu kısır döngü, ülkelerin ekonomik performanslarını artırma noktasında finansman sıkıntısı çekmelerine neden olmaktadır. Demografik değişkenler, ekonomik büyüme, kişi başına gelir gibi unsurlar, hanehalkının tasarruf davranışını etkileyen en önemli faktörlerdendir (Düzgün, 2009: 174).

10.3. MAKROEKONOMİK MODELLER (İKTİSADİ AKIMLAR) (Gözetim)

Makroekonomi, ilgi alanına giren konular arasındaki sebep sonuç ilişkilerini analiz etmektedir. Makro konular arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmacılar, birbirlerinden farklı yöntemler kullanmışlar, farklı varsayımları kabul etmişler ve makro sorunlara farklı çözüm önerileri geliştirmişlerdir. Makroekonominin sorunları ve çözüm önerilerindeki farklılıklar, iktisat teorisinde farklı iktisadi akımların / okulların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu akımlar Tablo 42'de verilmiş, ayrıca temel görüş ve önerileriyle detaylı olarak incelenmiştir.

Tablo 42: Makroekonomik Modeller

İktisat Okulları	
- Merkantilistler	- Yeni Klasik Yaklaşım
- Fizyokratlar	- Yeni Keynesyen Yaklaşım
- Klasik Yaklaşım	- Post Keynesyen Yaklaşım
- Keynesyen Yaklaşım	- Arz Yanlı İktisat
- Monetarist Yaklaşım	- Reel Konjonktür Teorisi

- Devletin ekonomiye müdahalesini istememektedirler. Devletin ekonomik hayata müdahalesi dengeden çok, dengeyi bozucu etki yaratmaktadır. Ekonomide geçici dengesizlikler olabilecektir. Dengesizlikleri giderilmesinde para politikası kullanılmalıdır ve bu müdahale dolaylı olmalıdır.
- Para zenginliğin kaynağı değil, sadece değişime yarayan ve değişimi kolaylaştıran bir araçtır.
- Net hasıla tarımdan değil, sanayiden elde edilmektedir. (Emek) en önemli üretim faktörüdür. Malın değerini, o malın üretiminde kullanılan emek belirlemektedir. Sermaye, birikmiş emekten başka bir şey değildir.
- Denk ve küçük bütçe ile tarafsız maliye anlayışını benimsemektedirler. Borçlanmaya karşıdır.
- Ekonomide tam istihdam vardır. İşsizlik, sadece gönüllüdür ve geçicidir. Malın fiyatı piyasada belirlenir ve ekonomi her zaman dengededir.
- Mal ve faktör piyasalarında tam rekabet geçerlidir. İktisadi birimler tam bilgiye sahiptirler. İktisadi birimler rasyoneldir.

Önemli Bilgi

Paranın yansızlığı ve dışlama kavramları, Klasikler tarafından geliştirilmiştir.

10.3.4. Keynesyen Yaklaşım

Bu yaklaşımın ortaya çıkmasında en önemli etken, 1929'da başlayan ve etkileri 1930'lu yıllara kadar neredeyse tüm dünyada devam eden *Büyük Buhran*'dir. Söz konusu ekonomik bunalımda üretim ve fiyatlar sürekli düşmüş, buna karşılık işsizlik önemli ölçüde artmıştır. Bütün olanlar karşısında, *Klasik İktisadi Görüş*'e dayalı çözüm önerileri çaresiz kalmıştır. 1936 yılında yayımladığı "*İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi*" adlı eserinde Keynes, bu duruma işaret etmiş ve yeni bir akımın öncüsü olmuştur. 1960'lı yıllara kadar da Keynesyen Görüşler, ülkelerin ekonomi politikalarına yön vermiştir. Keynesyenlerin öne çıkan görüşleri, şu şekildedir (Aktan, 2008; Akalın 2010):

- Ekonomide bunalımların aşılmasında devletin maliyet politikası ile ekonomiye etkin bir şekilde müdahale edilmesi gerektiği üzerinde durmaktadırlar. Bir başka deyişle, aktif iktisat politikasından yanadırlar.

10. Bölüm: Monetarist Yaklaşım

Büyük Buhran'ın nedeni toplam talepteki yetersizliklerdir. Ekonomiyi, tam istihdamda dengeye getiren mekanizma yoktur. Tam istihdamın oluşabilmesi için, piyasaya müdahale edilmelidir.

- Para, sadece işlem amaçlı kullanılan bir araç değildir. Bireyler aynı zamanda ihtiyaç ve spekülasyon güdüsüyle de paraya ihtiyaç duymaktadırlar.
- Ekonomik değişkenlerin belirleyicisi toplam taleptir. Buna göre, istihdam, üretim ve ücretler talep tarafından belirlenmektedir.
- Ekonomide eksik rekabet koşulları geçerlidir. Ücretler ve fiyatlar esnek değildir. Eksik istihdam durumu, genel ve olağan bir durumdur.
- Kısa vadeli bakış açısı esastır. Ekonomik birimler miyoptur, uzağı görmemektedir. Bu yüzden, uzun vadeli kararlardan ziyade kısa vadeli kararlar vermektedirler.

Çarpan / çoğaltan kavramı ve Mutlak Gelir Hipotezi, Keynes tarafından geliştirilmiştir.

Önemli Bilgi

10.3.5. Monetarist Yaklaşım

1940 -1960 arası dönemdeki iktisat politikalarına yön veren Keynesyen yaklaşım, 1960 sonrasında ortaya çıkan ve 1970'li yıllarda tüm batı ekonomilerini etkisi altına alan *stagflasyonla* birlikte sarsılmıştır. Enflasyon ve işsizliğin bir arada yaşandığı durumu ifade eden stagflasyona karşı, Keynesyen Düşünce'nin bir çözüm üretmemesi ve sorunun çözümünde yetersiz kalması, *Milton Friedman* öncülüğünde yeni akımın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yaklaşım, *Para Arzının Miktar Kuramı*'nin yeniden yorumlanması şeklinde de ifade edilebilmektedir. Monetaristlerin öne çıkan görüşleri, şu şekildedir (Yay, 2001):

- Ekonomide, kısa dönem ve uzun dönem ayrımı yapmışlardır. Uygulanacak ekonomi politikalarının kısa dönemli etkisini ve uzun dönemli etkisini ayrı ayrı incelemişlerdir.
- Ekonomide ortaya çıkan bunalımlar, genellikle devletin yanlış ve zamansız müdahalelerinden kaynaklanmaktadır. Para arzındaki düzensizlikler, iktisadi dalgalanmaların nedenidir.
- Ekonomiye, devlet sadece para politikasıyla müdahale etmelidir. Maliye politikası ise, istikrar bozucu ve etkisi gecikmeli şekilde ortaya çıkan düşük testirli bir araçtır.

- Merkez bankası, para arzını sabit bir şekilde ve GSYİH'deki oransal artış kadar artırmalı ve bu artış bir kurala göre olmalıdır. Söz konusu kurala, "yüzde kural" adı verilmektedir.

Önemli Bilgi

Doğal işsizlik, Sürekli Gelir Hipotezi, Uyarlayıcı Beklentiler ve Modern Miktar Teorisi, Monetaristler tarafından geliştirilmiştir.

10.3.6. Yeni Klasik Yaklaşım

1970'li yıllarda ortaya çıkan bir yaklaşımdır. Rasyonel Beklentiler Teorisi olarak da ifade edilen yaklaşım, Keynesyen Düşünce karşıtı olarak bilinmektedir. Yaklaşımın temel amacı, ekonomik hayatta üretim ve istihdam düzeyinde meydana gelen dalgalanmaların nedenlerini ortaya koymaktır. Yaklaşımın en önemli temsilcileri; Muth, Lucas, Barro, Sargent ve Wallace'tir. Yeni Klasiklerin öne çıkan görüşleri, şu şekildedir (Düzgün, 2002):

- Rasyonel beklentiler varsayımı geçerlidir. Buna göre, iktisadi birimler eldeki tüm bilgileri kullanarak ileriye dönük karar alabilirler. Ayrıca, karar vericiler sistematik hata yapmamaktadırlar. Hata bir kez yapılabilir, hatalar tekrar etmez.
- Ekonomi politikalarındaki değişimleri, beklenen (öngörülen) ve beklenmeyen (öngörülmeyen) olarak iki ayrı şekilde değerlendirmektedirler. Buna göre, ekonomide beklenen bir politika değişikliği bireylerin kararını ve ekonomiyi etkilememektedir. Buna karşın, öngörülmeyen bir politika insanların yanılmasına neden olacağı için ekonomide etkili olacaktır.
- İktisat politikalarının başarısı, politikayı yapanların güvenilirliğine bağlıdır.
- Ekonomi, doğal işsizlik düzeyinde dengededir. İşsizlik, iradi bir olgudur. Phillips Eğrisi kısa dönemde geçerli iken, uzun dönemde geçersizdir.
- Merkez bankasının bağımsız olması gerektiği görülmüştür.

Önemli Bilgi

Firma Yanılma Modeli, Ricardo Denkliği Hipotezi, Politika Etkinsizliği Hipotezi, Lucas Eleştirisi, Yeni Klasikler tarafından geliştirilmiştir.

10.3.7. Yeni Keynesyen Yaklaşım

Yeni Klasiklere tepki olarak ortaya çıkmış bir yaklaşımdır. Keynesyen İktisada yönelik "mikro temellerin olmadığı" şeklindeki eleştiriler üzerine,

Keynesyen analizi mikro düzeyde yeniden yorumlamışlardır. Bu görüşün en önemli temsilcileri; Parkin, Fischer, Phelps, Stiglitz, Mankiw, Romer ve Taylor'dur. Yeni Keynesyenlerin öne çıkan görüşleri, şu şekildedir (Düzgün, 2007):

- Piyasalar temiz değildir. Fiyatlar ve ücretler yapışkandır. Bu yüzden, ekonomiyi kendiliğinden dengeye getiren mekanizmalar yoktur. Ücret yapışkanlığının nedenleri; zımni sözleşmeler, etkin ücret, içerdekiler dışındakiler görüşleridir. Fiyat yapışkanlığının nedenleri ise; katalog maliyetleri ve koordinasyon problemleridir.
- Rasyonel beklentiler varsayımı geçerlidir. Uygulanan ekonomi politikaları, önceden bilinse de piyasadaki yapışkanlıklardan dolayı etkili olacaktır.
- Para ve maliye politikalarının uygulanmasında ahlaki tehlike ve ters seçim sorunları ortaya çıkabilmektedir.
- Doğal işsizlik oranı geçerlidir.

Önemli Bilgi

NAIRU ve Hysteresis Etkisi kavramları, Yeni Keynesyenler tarafından geliştirilmiştir.

10.3.8. Post Keynesyen Yaklaşım

Bu yaklaşım, Keynes'in temel fikirlerine önem vermiştir. Daha çok, belirsizlikler ve zaman sorunu üzerinde duran bu yaklaşımın temel öncüleri; Kalecki, Davidson ve Robinson'dur. Post Keynesyen Yaklaşım'ın öne çıkan görüşleri şu şekildedir (Bilgili, 2009):

- Ekonomide beklentiler önemlidir. Belirsizliğin olduğu durumlarda, beklenilerde bir dalgalanma olacağından gelir ve istihdam düzeyi bu durumdan etkilenmektedir.
- Oligopolistik piyasa durumu, yeni ürün ve teknolojinin etkisi gibi konuları analiz etmişlerdir.
- Toplam talep politikaları stagflasyonu çözmede etkili değildir. Bu nedenle, gelirler politikasıyla desteklenmelidir.
- Ekonomik sorunların temelinde gelir dağılımındaki adaletsizlik yatmaktadır ve birçok sorunun kaynağı, bazı grupların gelirden daha fazla pay almak için yaptığı mücadelesidir. Buna göre, tüketim ve yatırım kararlarını ücret ve kâr arasındaki dağılım etkilemektedir.

- Enflasyonun temel nedeni, para arzındaki artışlar değildir. Para Keynesyenlere göre, gelir bölüşümü mücadelesi enflasyonun kaynağına oluşturmaktadır.

10.3.9. Arz Yanlı İktisat

1970'lerden sonra özellikle ABD'de popüler olmuş bir yaklaşımdır. 1970'li yıllarda ortaya çıkan stagflasyon olgusu karşısında Keynesyen politikaların etkisiz kaldığını savunan bu yaklaşım, dönemin başkanı Ronald Reagan'ın temel politikası haline gelmiş ve bu yüzden "Reaganomics" olarak adlandırılmıştır. Arz Yanlı İktisat, Klasik İktisat temelli bir yaklaşımdır. Bu görüşün en önemli temsilcileri; Laffer, Clark ve Evans'tır. Arz Yanlı İktisadın öne çıkan görüşleri, şu şekildedir (Düzgün, 2007):

- İktisadi hayatta rekabetin ve teknolojik yeniliklerin geliştirilmesi için, kamu ekonomisinin boyutları küçültülmelidir. Özel sektöre daha fazla imkân tanımalıdır.
- Yatırım ve üretimin artırılması için vergi oranları azaltılmalıdır. Bu bağlamda, gelir vergisi indirimi yapılarak daha fazla çalışmak; kurumlar vergisi indirimi yaparak da daha fazla üretmek mümkün olmaktadır. Ayrıca, kamu harcamaları kısılarak toplam talep azaltılmalıdır.
- Maliye politikasından kaçınılması gerektiği üzerinde durmaktadırlar. Devletin amacı, serbest piyasa ekonomisinin işleyişini sağlamaktır. Bu açıdan, denk bütçe politikası uygulanmalıdır.
- Vergi oranlarındaki artış bir yere kadar vergi hasılatını artırmakta, bir noktadan sonra vergi oranlarındaki artış bu kez vergi hasılatını azaltmaktadır. Bu yüzden optimal vergi oranı belirlenmelidir. Optimal vergi oranı, vergi hasılatını maksimize eden vergi oranıdır.
- Phillips Eğrisi geçersizdir. Enflasyonun nedeni, reel ücret artışından daha hızlı artan para arzıdır.

Önemli Bilgi

Laffer Eğrisi kavramı, Arz Yanlı İktisat tarafından geliştirilmiştir.

10.3.10. Reel Konjonktür Teorisi

1980'li yıllarda ortaya çıkmış bir yaklaşımdır. Bu teorinin temel düşüncesi, ekonomideki istikrarsızlığın nedeninin teknolojik şoklar olduğudur. Yakla-

şınımın en önemli temsilcileri; Kydland, Prescott, King ve Plosser'dir. Reel Konjonktür Teorisi'nin öne çıkan görüşleri, şu şekildedir (Bilgili, 2009):

- Ekonomideki dalgalanmaların nedeni teknolojik ilerleme, nüfus artışı ve işgücüne katılım oranındaki değişimlerdir.
- Para arzı artışları kısa dönemde de etkili değildir. Paranın yansızlığı ilkesini benimsemektedirler. Para ile üretim arasında bir sonuç ilişkisi bulunmamaktadır.

Paranın miktarı büyük ölçüde mevduat kurumlarıyla halk arasındaki ilişki tarafından belirlenir. Para arzının miktarı, merkez bankasının dışındaki banka sistemi tarafından şekillenmektedir.

